

[This question paper contains 4 printed pages.]

Sr. No. of Question Paper : 1916

D

Your Roll No.....

Unique Paper Code : 213681

Name of the Course : B.A. (Hons.) Sanskrit Discipline Centered Course – II

Name of the Paper : Sanskrit Literature

Semester : VI

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. All questions are compulsory.
3. Unless otherwise required in a question, answers should be written in Sanskrit or in Hindi or in English; but the same medium should be used throughout the paper.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए ।
2. सभी प्रश्नों के उत्तर अनिवार्य हैं ।
3. अन्यथा आवश्यक न होने पर इस प्रश्न-पत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिये, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए ।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो का अनुवाद कीजिए : (4×2)

Translate any two of the following :

(क) अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रजावादांश्च भाषसे ।

गतासूनगतासूश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥

(ख) वासांसि जीर्णानि यथा विहाय नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।

तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥

P.T.O.

- (ग) कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेता ।
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥
- (घ) अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं सद्ग्रामं न करिष्यसि ।
ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो की सप्रसंग व्याख्या कीजिए : (6×2)

Explain any two of the following with reference to the context :

- (क) जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥
- (ख) कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सद्गोऽस्त्वकर्मणि ॥
- (ग) यथा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥
- (घ) नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥

3. गीता के द्वितीय अध्याय के अनुसार ज्ञानयोग का वर्णन कीजिए । (10)

Explain 'ज्ञानयोग' on the basis of second chapter of Gita.

अथवा / OR

गीता के द्वितीय अध्याय का सार अपने शब्दों में लिखिए ।

Write summary of second chapter of Gita in your own words.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं दो का अनुवाद कीजिए : (4×2)

Translate any two of the following :

(क) कस्यार्थः कलशेन को भृगयते वासो यथानिश्चितं

दीक्षां पारित्वान् किमिच्छति पुनर्देयं गुरोर्यद् भवेत् ।

आत्मानुग्रहमिच्छतीह नृपजा धर्माभिरामप्रिया

यद् यस्यास्ति समीप्सितं वदतु तत्कस्याद्य किं दीयताम् ॥

(ख) अनाहारे तुल्यः प्रतत्तशदितक्षामवदनः

शरीरे संस्कारं नृपतिसमदुःखं परिवहन् ।

दिवा वा रात्रौ वा परिचरति यत्नैर्नरपतिं

नृपः प्राणान् सदयस्त्यजति यदि तस्याप्युपरमः ॥

(ग) प्रच्छाद्य राजमहिषीं नृपतेर्हितार्थं कामं मया कृतमिदं हितमित्यवेक्ष्य ।

सिद्धेऽपि नाम मम कर्मणि पार्थिवोऽसौ किं वक्ष्यतीति हृदयं परिशङ्कितं मे ॥

(घ) स्मराम्यवन्त्याधिपतेः सुतायाः प्रस्थानकाले स्वजनं स्मरन्त्याः ।

वाष्पं प्रवृत्तं नयनान्तलग्नं स्नेहान्ममैवोरसि पातयन्त्या ॥

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

(6×2)

Explain any two of the following with reference to the context :

(क) प्राणी प्राप्य रुजा पुनर्न शयनं शीघ्रं स्वयं मुञ्चति ।

(ख) तस्मिन्सर्वमधीनं हि यत्राधीनो नराधिपः ।

(ग) प्रायेण हि नरेन्द्रश्रीः सोत्साहैरेव भुज्यते ।

(घ) चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ।

6. स्वप्नवासवदत्तम् के आधार पर पद्मावती का चरित्र-चित्रण कीजिए ।

(10)

Sketch the character of 'पद्मावती' of Svapnavasavadattam.

अथवा / OR

भास के नाटकों की विशेषताएँ बताइए ।

Explain the characteristic of plays of Bhasa.

7. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन का सन्धि-विच्छेद कीजिए : (3×2½)

Disjoin Sandhi in any three of the following :

खल्वस्याः, पुनर्देयम्, अत्रोपविशामः, वाक्यान्युत्क्रम्य, दग्धापि, अधिकारस्ते, गुणतश्च

8. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन रेखाङ्कित शब्दों में विभक्ति निर्देश कीजिए : (3×2½)

Name the case-endings in any three of the following :

(i) मा फलेषु कदाचन ।

(ii) गच्छतु भवान् पुनर्दर्शनाया ।

(iii) आर्यपुत्रेण विरहोत्कण्ठिता भवामि ।

(iv) समुद्रगृहके शय्यास्तीर्णा ।

(v) तस्य प्रजा प्रतिष्ठिता ।

(vi) चतुःशालं प्रविशावः ।